

ett verkligt folkrop. Så ljöd också församlingssången — ps. 3:3—7 — i den sista lovpsalmen under denna högtid, utförd som vid ett par andra tillfällen i växelsång av menigheten med orgel, mansröster utan orgel, kvinnoröster utan orgel, menigheten åter med orgel och till sist alla med orgel och trumpeter och inspirerad av H. H. Biskop Jonzons ord om den glädje, vars motsats ej heter sorg utan — synd.

Denna andra rikskyrkosångshögtid under pågående världskrig var en även i yttre måtto glänsande fest, som bland sina deltagare räknade fem biskopar, två landshövdingar, professorer från Musikhögskolan och andra framträdande representanter för svenskt kyrkomusikaliskt liv. Man vågar också påstå, att vi här fingo höra det yppersta, som vår kyrkomusikaliska kultur kan bjuda. Men som starkaste intryck kvarstår dock minnet av ett inbördes givande och mottagande, som ej spärras av några gränser. Denna känsla torde också ha framstått som det dyrbaraste minnet för de nordiska gästerna.

Inga Johnsson.

Recensioner.

Knut Vikrot: Röstern, dess skolning och vård. Förord av Joel Berglund, C. W. K. Gleerups förlag, Lund.

Sällan äro väl meningarna så delade som när det gäller frågor angående tonbildning och röstvård. På detta område finnas kanske lika många åsikter som pedagoger, vilka ju ofta uppställt sina teorier på grundval av egna personliga förnimmelser och därigenom tro sig ha kommit underfund med pudelns kärna. Vad som emellertid passar en kan kanske inte vara lika lämpligt för en annan. Förutsättningarna för att någon skall kunna och få lov att ägna sig åt röstpedagogiskt arbete borde dels vara en grundlig kännedom om röstorganens byggnad och funktion

och dels ett finkänsligt öra, som är i stånd till ett »funktionellt hörande» d. v. s. att med hjälp av anatomiska och fysiologiska kunskaper omedelbart lokalisera ett tonbildningsfel. Tyvärr uppfyllas dessa krav inte överallt, och då blir också resultatet oriktiga diagnoser och behandlingar samt fördärvade röster.

I den första, teoretiska delen av sin bok ger Knut Vikrot en på samma gång klar, grundlig och detaljerad redogörelse för röstorganets och ansatsrörets byggnad och funktion. Framställningen, som utan att utelämna något väsentligt är ganska koncentrerad, åskådliggöres genom väl valda plancher. Med logisk skärpa granskas och jämföras kritiskt olika pedagogers och teoretikers uppfattningar och åsikter, mot vilka författaren där så behövs

kommer med tungt vägande och helt övertygande argument. Sålunda tar han ställning till och klargör bl. a. de så diskuterade frågorna om andningsstöd, struphuvudets läge, resonans och voix mixte. Knut Vikrot företräder uppfattningen, att »utgångspunkten för all röstskolning måste vara den täta pianotonen». Först när denna förefinnes, kan man genom en successiv intensifiering av glottisarbetet gå vidare till ett forte, sjunget utan varje ansträngning. Det centrala är struphuvudsfunktionens fullkomning.

Enligt denna princip ha de olika tekniska övningarna systematiskt samordnats i bokens praktiska del. Sålunda framlägges här hela lärogången från de första förberedande avspännings- och andningsövningarna och den första ton- och resonansbildningen fram till registeregaliseringen med svälltonsövningar på röstens hela omfång. Framställningen är så klar och tydlig, att envar intresserad med dess hjälp på egen hand torde kunna arbeta med sin röst. Särskilt värdefullt är att författaren kommenterar de olika övningarna och påpekar hur olika fel kunna uppstå och hur de kunna undvikas eller bortarbetas. Mot slutet av boken finnas upptagna övningsord samt mycket humoristiska ramsor av författaren Sigfrid Lindström.

Knut Vikrots arbete »Rösten, dess skolning och vård» bär vittne om ett kunnande, en pedagogisk talang och erfarenhet, som imponera. Sedda mot ljuset av den sunda uppfattningen i hans pedagogik te sig många hittills praktiserade metoder ohjälpligt distanserade. Denna bok har därför en oändligt stor uppgift att fylla. Må den komma i händerna på och begrundas av alla, som syssla med sång och talteknik. För såväl lärare som

elev bör den kunna bli till ovärderlig nytta och hjälp. Helt säkert kommer Knut Vikrot med detta arbete nu att uppmärksammas som en av de främsta och vederhäftigaste sångpedagogiska experterna i vårt land.

Jan Pontén.

*Bror Olsson: Anders Elfving.
Lund. C. W. K. Gleerups förlag.
1944. 214 sid. Pris 6: 50.*

Till sina många andra skrifter har Bibliotekarien Bror Olsson lagt en levnadsteckning av den kände väckelseprästen Anders Elfving. Elfving verkade förnämligast i de trakter, där förf. har sina rötter. Han är väl förtrogen med bygden. Med stor kärlek behandlar han sitt ämne.

Att helt redogöra för denna utomordentligt välskrivna bok skulle föra för långt. Av särskilt intresse är emellertid avsnittet om Elfving's predikan. Förf. vederlägger här Leufwén's tes, att den småländske väckelseprästen skulle räknas till de ortodoxa väckelsepredikanterna. Elfving framhöll nämligen bestämt, att Guds ord i en oomvänd lärares mun förlorade mycket av sin kraft — en uppfattning, som var utmärkande för pietismen. Liksom flera andra av tidens predikanter skrädde icke Elfving orden. De oomvända syndarna fingo hålla till godo med tillmälen såsom »fä», »åsnor», »svin» etc.

Elfving var icke en alltigenom självständig predikant. Hans lärofader var Peter Murbäck. Viktigare är dock hans beroende av den tyske pietisten Johann Jakob Rambach — en även i vårt land synnerligen uppskattad uppbyggelseförfattare. I vissa fall har Elfving nästan direkt plagierat Rambach och därvid icke använt

dennes till svenska översatta predikningar utan en tysk predikosamling — ett förhållande, som också observerades av samtiden.

På 1500-talet torde prästerna mestadels ha läst Olaus Petri postilla på predikstolen. På 1600-talet skrevo t. o. m. de stora biskoparna av tyska postillor. Och ännu på 1700-talet kan man icke tala om en självständig svensk predikan. Elfving — liksom flera andra 1700-talspredikanter — är ett vittnesbörd härom. Det innersta i predikan var då liksom nu predikantens personliga makt över sina åhörare. Även de lånade orden fingo i Elfvingens mun liv och blevo till väckelse.

Bror Olssons bok utgör ett intressant bidrag till den svenska pietismens historia. Man läser den fängslande skildringen med största intresse.

David Lindquist.

Musik.

Jacob Arcadelt: O kom, Guds Ande God. 4-st. bl. kör a cappella.

Thommaso Lud. da Vittoria: Hosianna, Davids son. 4-st. bl. kör a cappella.

Anton Bruckner: Om helgonen. 4-st. bl. kör a cappella. Nordiska Musikförlaget.

Den förstnämnda är en enkel homofon sats med mästarehandens prägel. En innerlig och ädel musik med budskap åt alla. Vittorias »Hosianna» borde kunna, om inte avlösa, så åtminstone alternera med Voglers på Adventsöndagen. Den är fylld av jubel och upphöjd glädje. Den sistnämnda hymnen om helgonen bär spår av sin upphovsmans fromma religiösi-

tet. Det är »Pangue lingua» som är försedd med svensk text av Birger Anrep-Nordin.

Sulo Salonen: Förlän oss, Gud din helga frid. El. kör a cappella.

O Jesu när jag hädan skall. Bl. kör a cappella.

Ur »Åtta små koralmotetter op. 6». Nordiska Musikförlaget.

Vad som förut blivit sagt om Salonens op. 6 gäller även här. Det är utomordentlig körmusik och kan icke nog rekommenderas.

Otto Olsson: Tre bröllopsånger. Sång med orgel eller piano. Nordiska Musikförlaget.

Häftet består av två originalkompositioner, Himmelske Fader, välsignelse vi nu begära och Välsigna, o Gud, det helga förbund samt koralen 232, som är satt med ett självständigt orgelackompanjemang. Det är god och lättfattlig musik, som verkligen kan sägas fylla ett känt behov. Något för alla bröllopsångare att beakta.

Hugo Hammarström: Långfredagen. El. kör a cappella. Nordiska Musikförlaget.

Är detta verkligen nyskriven svensk kyrkomusik? I så fall är det anmärkningsvärt att både den nya utvecklingen och renässansen för den gamla kyrkomusiken så spårlöst tycks ha gått kompositören förbi. Kompositionen säger mindre om långfredagen än om hur mycket ljuvliga ackord, det ändå finns. Särskilt när de få komma kromatiskt.

Reinhold Andersson: Hur ljvliga äro icke dina boningar. Bl. kör a cappella. Nordiska Musikförlaget.

En välklingande, ädel och ren kör-sats om också en smula ojämn i stilen. Men det är god nyttokonst och mycket användbar sådan.

J. S. Bach: Av djupets nöd. Kantat nr 38. Svensk version av H. Weiman. Diakonistypelsen.

Svenska utgåvor av Bachs kantater är en synnerligen tacknämlig uppgift. Må denna kantat följäs av flera.

Daniel Olson: Du pärla skön av himmelrik. 3-st. bl. kör a cappella.

—: *Låten eder uppfyllas av Ande. 4-st. bl. kör a cappella. Nordiska Musikförlaget.*

Den förstnämnda är byggd på Nicolais koral som framföres i kanon mellan yttersatserna. Satsen är fyndigt gjord och klingar bestickande. Den blev av prisenämnden vid »Kyrkosångsförbundets» pristävlan 1943 rekommenderad till utgivning.

Den andra belönades med andra pris vid samma pristävlan och hör till Daniel Olsons allra bästa och mest intressanta körsatser. Texten är Ef. 5:18—20. Den flyter fram i en ganska bred, svepande rytm, som låter en ana något av Pingstens Ande. Texten »Talen till varandra i psalmer» framföres rent recitativiskt. Men varför inte teckna den gregorianskt, då den ändå väl är tänkt att framföras så. Notvärderna, särskilt trioler-

na, bli lätt misstolkade. Slutet »Tacken Herren» tar upp samma fängslande rytm som begynnelsen. Det är en ganska svår sak, inte minst för dirigenten, men i hög grad rekommendabel.

Vid evighetens brunnar. Kantat på Allhelgonadagen. Texten sammanställd av sv. ps. 592:5—8; Uppb. 2:7, 19:7—9; Kol. 1:11, 12; 1 Petr. 5:10. Tonsatt för bl. kör, solo och orgel av Daniel Olson. Carl Gerhrmans Musikförlag.

Det musikaliska materialet till denna kantat är huvudsakligen hämtat från koralen 592. Solopartierna äro av recitativisk karaktär och bygger på kor. 140. Med Daniel Olsons kända förmåga har detta blivit ett stycke utmärkt musik, välklingande och tämligen lätt utförbar. Hans blida musa har inför detta ämne givit något av sitt allra bästa.

David Wikander: En jungfru fødde ett barn i dag. 4-st. bl. kör a cappella. Nordiska Musikförlaget.

Ett härligt bidrag till julmusiken! Psalmens första vers presenteras rent homofont och med en ypperlig harmonisering. I andra versen, som är något polyfon, ligger c. f. först i tenoren, går vid »Där fingo de höra ängelens ord» över i alten och utmynnar så i sopranen på »Stor fröjd åt eder bådär jag». Den skänker också stor fröjd vid åhörandet. Den tredje versen är också en präktigt skriven sats med många intressanta detaljer. Hela psalmen går även att utföra i första versens sättning.

Wikander har i denna komposition givit något av sitt allra bästa, som må anammas med glädje och tacksamhet.

Oskar Lindberg: Gammal jäbod-psalm från Dalarna. Orgel. Nordiska Musikförlaget.

Ett stycke äkta dalamusik. En enkel, trohjärtad och ovanligt skön melodi har här behandlats med kärlek och kunnighet. Det är O. Lindberg när han är som bäst.

G. Arnér.

Gunnar Rosendal: Lag och evangelium i C. O. Rosenii Beträktelser. Rätte lärare. IV. Pro Ecclesia, hft. kr. 7: 25, inb. kr. 9: 25.

Doktor G. Rosendahl har åter skrivit en bok. Mången läsare av hans tidigare böcker har efter läsningen känt sig uppfylld av en mycket stor glädje — och en mycket stor motsägelsetusta. Den som läser hans sista bok torde i allmänhet göra den erfarenheten, att glädjen alldeles tar överhand över lusten att kritisera.

Boken avser enligt författaren icke att vara litterär. Vilket icke hindrar, att den likväl har blivit även litterärt av hög klass. Den avser ej heller att vara en allsidig teologisk, kyrkohistorisk och dogmatisk studie. Vilket ej heller hindrar, att den har nära känning med det teologiska problem-läget. Boken vill vara »kyrklig», varmed författaren tydligen menar, att den skall komma med ett budskap i den aktuella situationen i vår kyrka. Så inledes boken med en snabbteckning av det nuvarande kyrkliga läget. Dess främsta karakteristikum är den »allmänna likgiltigheten för själens frälsning». Därför är den stora frågan icke vilka metoder vi skola använda utan

i stället: Hur skola människorna upp-väckas till bekymmer om själens frälsning? Enbart liturgisk förnyelse hjälper inte här. Liturgien »drager ingen eller få till kyrkan. Den har sitt värde, sitt höga värde, men det ligger på en annan punkt. Den är icke missionerande. Den lockar ej till gudstjänsten. Den stöter i stället icke så sällan bort. Och häri ligger något sunt, hederligt och garanterat fritt från all humbug. Man blir icke populär genom liturgisk fromhet, man blir misstänkt. Det är en god probersten. Det befrämjar ärligheten. Det utesluter varje streber. Det kräver litet martyrsinne och en tro, som åtminstone äger någon mognad och fasthet. Liturgien känner inga publikdragande finter. Men den är heller icke i sig själv missionerande.» Det restaurerande och uppbyggande har haft sin tid och sin uppgift — författaren talar i mycket utifrån situationen i Osby — men nu är det det missionerande som tränger sig fram som den stora angelägna uppgiften. Carl Olof Rosenius »är den rätte mannen i denna situationen». Han är det därför att han som »en evangelisk profet» med utomordentlig klarhet och kraft låter allt i sin förkunnelse behärskas av den stora frågan: Huru skall jag varda salig? och av det starka svaret: Gud vare tack, genom Jesus Kristus.

Det är författarens avsikt att till läsaren förmedla C. O. Rosenius' brännande frågeställning. Han uppträder icke som en Roseniuskännare. Han är »bara en tacksam Roseniusläsare. Ja, gärna det: En läsare.» Det är icke minst denna författarens inställning till sitt ämne, som ger boken dess stora värde. Boken är ingen skrivbordsprodukt. Den är framsprungen ur författarens bön och meditation och hans eget frälsningsökande. Därför

blir boken en verklig vägledning icke blott för den som vill lära känna Rosenius' läroframställning utan också för den som vill ha förnyat ljus över sin egen frälsningsfråga.

Utän tvivel är emellertid även framställningen av strukturen i Rosenius' Betraktelser synnerligen instruktiv och lärorik. Det skulle föra för långt att söka ingå på en närmare granskning av i vad mån doktor Rosendal Lyc-kats giva en i allo riktig bild av Rosenius' teologi, ett företag, som också skulle överstiga anmälares förmåga. I stort torde inte vara mycket att anmärka. Från ytterst renlärt lekmanahåll har arbetet redan rönt livligt erkännande. Författaren har emellertid en viss förkärlek för en del teologiska termer, hämtade från skolastik, mystik och ortodoxi, vilka kan ske ibland på grund av den belastning, som vidlåda dessa termer, pre-disponera för missförstånd. (Exempel: substans, accidens, kvalitet, gratia inhabitans, imitatio Christi, unio mystica osv.) För den uppmärksamme läsaren torde det dock bliva klart, att författaren ibland härunder visar på stycken i läran, som försumrats och för litet betonats i förkunnelsen. Tydligt är likväl, att när doktor Rosendal vill klargöra, att Rosenius är en rätt lärare, han hellre söker efter överensstämmelser med fornkyrklig medeltida och ortodox teologi än med reformatorisk. Med glädje påvisar han uttryck, som skulle kunna förekomma hos en av fornkyrkans fäder eller som överensstämma med Tauler (citerad av Rosenius) eller återkomma hos ortodoxiens doctores. Däremot torde icke något glädjefullt konstaterande föreligga av någon överensstämmelse med Luther. Troligen fullföljer doktor Rosendal här ett program, som han i en tidigare bok formulerat så: Tillbaka till Thomas och skolastiken

och ortodoxiens teologer! Det må vara sant, att Rosenius har övertagit gods både från skolastik, mystik och ortodoxi. Men att helhetskonceptionen av hans teologi är grundmurat luthersk och att hela hans gestalt är ganska otänkbar och obegriplig utan Luther kan gott också få sägas, åtminstone en enda gång. Kanske anmälares får hysa den förhoppningen, att i serien Rätte Lärare omsider också kommer den makalöse evangeliske profet — därtill en sann doctor ecclesiae — som bar namnet Martin Luther? Den markerade skepsis mot modern Lutherforskning, som träder tydligt i dagen även i här anmälda arbete, synes inom den kyrkliga förnyelsen göra ett förnyat studium av Luther till en ganska trängande nödvändighet. Till samma glädje och uppbyggelse som studiet av Rosenius! Doktor Rosendals teologiska produktion torde nämligen enligt anmälares mening utgöra ett nyttigt memento, (man skulle kanske våga säga en fromhetens protest) gentemot den universitetsteologi, som, såsom fallet i stor utsträckning varit under avsevärd tid, levat avkopplad från kyrkans aktuella själavård. Den som kritiserar Rosendals teologi — och den kan naturligtvis kritiseras — bör alltid erinra sig, att den är framsprungen ur kyrkans nödläge, ur den nöd en pastor känner inför de många slutna hjärtanas mysterium. Den kyrkliga förnyelsen, som är och kommer att förbliva även en liturgisk förnyelse, rymmer inom sig alltför mycket av väckelsens ande för att kunna lättvindigt avfärdas med teologiska slagord. Doktor Rosendals sista bok är ett glädjande tecken på den djupa underström, som väller fram i den rörelse, som envist koncentrerar sig kring ord, bön och sakrament. Det är att hoppas, att boken skall ej minst

bland dem som bedja och arbeta i den kyrkliga förnyelsen ge starka impulser till ivrigt studium av Rosenius' Beträktelser, över vilkas rikedom på

tankar och andekraft man av doktor Rosendals kommentar bringas till ny häpnad och glädje.

Eric Nilsson.

Anmälan.

Med detta nummer slutar Svenskt gudstjänstliv sin nittonde årgång. Med glädje ser Red. tillbaka på de flydda åren under vilka det varit möjligt, att trots stora svårigheter dock genomföra tidskriftens program. En genomgång av de samlade årgångarna återupplivar minnet av de flydda årens många intressanta och för svenskt gudstjänstliv betydelsefulla händelser, som tilldragit sig.

Det skall vara tidskriftens syftemål att ännu ett år söka fullfölja det en gång uppsatta målet: att avspegla svenskt gudstjänstliv sådant det nu lever och att forska i det förgångnas historia.

Red. hoppas att därvid alltfort få påräkna en högt skattad medverkan av teologer och lekmän och uttalar sitt djupt kända tack för samarbetet under det nyss flydda året.

Den vädjar också till prenumeranter att stå den bi och att stödja den genom fortsatt prenumeration och att benäget värva nya läsare och prenumeranter.

Till C.W.K. Gleerups förlag, Lund, uttalas slutligen ett tack för ännu ett års välvilligt bistånd.

Arthur Adell.

Svenskt gudstjänstliv kostar för år 1945 kr. 4:50. Prenumeration sker enklast genom att insända avgiften å förlagets postgiro 30843.